67. *Viscum laxum* Boiss. — Jemioła rozpierzchła

V. laxum pasożytuje na drzewach iglastych. Najczęstszymi jej żywicielami są *Pinus silvestris* L., *P. mughus* Scop., *P. nigra* Arnold, a tylko niekiedy świerk i modrzew (Tubeuf, 1923, Monographie der Mistel). Jemioła rozpierzchła występuje w południowo-zachodniej, środkowej i południowo-wschodniej Europie, w Anatolii oraz na Kaukazie. Północna granica zasięgu *V. laxum* przebiega przez środek Niżu Środkowo-Europejskiego od Francji na zachodzie po Białoruś na wschodzie. Najdalej na północ wysunięte stanowiska tego gatunku znajdują się w Polsce między Wejherowem i Gdynią (54°30′ szer. geogr. półn.). Na południu Europy jemioła rozpierzchła występuje po środkową Hiszpanię, południowe Włochy oraz środkowe Bałkany (Hayek, 1927, Prodromus Florae peninsulae Balcanicae, 1; Grossheim, 1945, Flora Kavkaza, 3; Hegi, 1957, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, 3, 1).

V. laxum pojawia się przede wszystkim na nizinach, rzadziej w górach: w Alpach francuskich po 1400 m n. p. m., w Szwajcarii po 1300 - 1350 m (Tubeuf, l. c.), na Kaukazie po 1500 m (Machatadze, 1963, w Dendroflora Kavkaza, 3).

W Polsce *V. laxum* osiąga północną granicę swego zasięgu. Przebiega ona po linii: Międzyzdroje–Goleniów–Myślibórz–Wałcz–Miastko–Kościerzyna–Gdynia i dalej Elbląg–Iława–Białystok–Hajnówka. Na północ od tej linii jemioła rozpierzchła znana jest tylko z pojedynczych stanowisk. Na niżu i w Pasie Wyżyn Środkowych rozmieszczenie *V. laxum* jest równomierne, podczas gdy na południu kraju gatunek ten pojawia się już rzadko, nie przekraczając piętra pogórzy; prawdopodobnie sięga tylko po 500 - 550 m n. p. m.

V. laxum jest gatunkiem charakterystycznym dla zespołu *Vaccinio myrtylli-Pinetum* (Medwecka-Kornaś, 1972, w Szata roślinna Polski, 1). Pojawia się również w zespole *Cladonio rangiferinae-Pinetum* (Sokołowski, 1963, Rocznik Sekcji Dendrologicznej P. T. B., 17). Najczęściej spotkać ją można na starych osobnikach *Pinus silvestris* rosnących w miejscach eksponowanych, na zboczach o wystawie południowej lub na obrzeżach lasów; w widnych borach chrobotkowych pojawia się już na kilkunastoletnich drzewkach. Znajduje to wytłumaczenie w dużych wymaganiach świetlnych tego gatunku (Sokołowski, l. c.).

Punktową mapę rozmieszczenia *V. laxum* w Polsce opracowała w roku 1928 H. Karmazyńska (Rocznik Polsk. Tow. Dendr., 2). Dla północnych, zachodnich i południowych terenów kraju mapy rozmieszczenia jemioły rozpierzchłej podaje K. F. Tubeuf (l. c.), a dla południowo-wschodniej części Niziny Mazowiecko-Podlaskiej A. W. Sokołowski (l. c.). Wykaz nowych stanowisk *V. laxum* w zachodniej części Polski ogłosił ostatnio M. Czekalski (1975, Badania Fizj. nad Polską Zach., 27, Ser. B.).

Viscum laxum parasitizes on coniferous trees. The most common hosts are *Pinus silvestris* L., *P. mughus* Scop., *P. nigra* Arnold and only occasionally spruce or larch (Tubeuf, 1923, Monographie der Mistel). *V. laxum* occurs in southwestern, central and southeastern Europe, in Anatolia and on the Caucasus. The northern limit of the range of *V. laxum* runs through the central parts of the lowlands in central Europe, from France in the west to Bialorussia in the east. The most northerly stands of this species are to be found in Poland, between Wejherowo and Gdynia (54°30′ Lat. N). In southern Europe *V. laxum* occurs

from central Spain through central Italy to central Balkans (Hayek, 1927, Prodromus Florae peninsulae Balcanicae, 1; Grossheim, 1945, Flora Kavkaza, 3; Hegi, 1957, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, 3, 1).

V. laxum occurs primarly in the lowlands, and more rarely in the mountains. In the French Alps it attains 1400 m elevation, in Switzerland up to 1300 - 1350 m (Tubeuf, l. c.), on the Caucasus up to 1500 m (Machatadze, 1963, in Dendroflora Kavkaza, 3).

In Poland *V. laxum* attains the northern limit of its occurrence. It runs along the line: Międzyzdroje–Goleniów–Myślibórz–Wałcz–Miastko–Kościerzyna–Gdynia, and then Elbląg–Iława–Białystok–Hajnówka. North of this line *V. laxum* is known from only single stands. In the lowlands and in the range of Central Uplands the distribution of *V. laxum* is uniform while in the south of the country the species appears much more rarely, never surpassing the stratum of prealps; it appears to reach no higher than 500 - 550 m.

V. laxum is a species characteristic for the association *Vaccinio myrtylli-Pinetum* (Medwecka-Kornaś, 1972, in Szata roślinna Polski, 1). It occurs also in the association *Cladonio rangiferinae-Pinetum* (Sokołowski, 1963, Rocznik Sekcji Dendrologicznej P. T. B., 17). It is most readily found on old specimens of *Pinus silvestris* growing in exposed places, on southern slopes or on forest edges. In sparse dry pine woods it develops already on relatively young trees a dosen or so years old. This is explicable by the considerable light requirements of this species (Sokołowski, l. c.).

A point map of the distribution of *V. laxum* in Poland has been described in 1928 by H. Karmazyńska (Rocznik Polsk. Tow. Dendr., 2). For the northern, western and southern parts of the country the distribution of *V. laxum* is given by K. F. Tubeuf (l. c.), and for the southeastern parts of the Mazowsze–Podlasie lowland by A. W. Sokołowski (l. c.). A list of new stands from western Poland has been published recently by M. Czekalski (1975, Badania Fizj. nad Polską Zach., 27, Ser. B.).

Омела рыхлая паразитирует на хвойных деревьях. Чаще всего растениями-хозяевами являются *Pinus silvestris* L., *P. mughus* Scop., *P. nigra* Arnold и только изредка ель и можжевельник (Tubeuf, 1923, Monographie der Mistel). Встречается в Юго-Западной, Центральной и Юго-Восточной Европе, в Анатолии и на Кавказе. Северная граница ареала проходит по середине Центрально-Европейской низменности — от Франции на западе, до Белоруссии на востоке. Дальше всего на север выдвинуты ее местонахождения, расположенные в Польше, — между Вейхеровым и Гдыней (54°30′ с.м.). На юге Европы доходит до Центральной Испании, Южной Италии и центральной части Балканского полуострова (Hayek, 1927, Prodromus Florae peninsulae Balcanicae, 1; Гроссгейм, 1945, Флора Кавказа, 3; Hegi, 1957, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, 3. 1),

Распространена преимущественно на низменностях, реже поднимается в горы: во французских Альпах — до 1400 м над ур. м., в Швейцарии — до 1300 - 1350 м (Tubeuf, l. c.), на Кавказе — до 1500 м (Махатадзе, 1963, Дендрофлора Кавказа, 3).

В Польше проходит северная граница ареала. Она тянется по линии: Мендзыздрое–Голенюв–Мыслибуж–Валч–Мястко–Косьцежина–Гдыня и далее Эльблонг–Илава–Бялысток–Хайнувка. К северу от этой линии отмечаются только единичные местонахождения. На низменностях и в Поясе Центральных возвышенностей размещение вида равномерно, на юге же страны вид встречается редко, не выходя за пределы пояса предгорий; не поднимается, по-видимому, выше 500 - 550 м над ур. м.

V. laxum — вид характерный для ассоциации *Vaccinio myrtylli-Pinetum* (Medwecka-Kornaś, 1972, в Szata roślinna Polski, 1). Представлен также в ассоциации *Cladonio rangiferinae-Pinetum* (Sokołowski, 1963, Rocznik Sekcji Dendrologicznej P.T.B., 17). Чаще всего можно встретить на старых деревьях *Pinus silvestris*, растущих на осветленных местах, на южных склонах или на лесных опушках; в светлых борах-беломошниках появляется уже на молодых деревьях. Это объясняется высокой требовательностью вида к свету (Sokołowski, l. c.).

Имеется ряд точечных карт распространения вида: для Польши (Karmazyńska, 1928. Rocznik Polsk. Tow. Dendr., 2, для северных, западных и южных районов (Tubeuf, l. c.), для юго-восточной части Мазовецко-Подлясской низменности (Sokołowski, l. c.). Новые местонахождения в Западной Польше публикировал в 1975 г. М. Чекальски (Czekalski, Badania Fizj. nad Polską Zach., 27, Ser. B).

STANOWISKA – LOCALITIES – МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

1. Międzyzdroje (Lucas, 1860, Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg 2; Tubeuf, 1923, Monographie der Mistel; Piotrowska, 1966, Prace Komisji Biologicznej PTPN 30, 4; Boratyński, 1975, in observ.)!!
2. Warnowo (Tubeuf, l. c.; Boratyński, 1975, in observ.)!!
3. Widzieńsko k. Stepnicy nad Zalewem Szczecińskim (Tubeuf, l. c.).
4. Nadleśnictwo Pucko k. Goleniowa (Tubeuf, l. c.).
5. Na W od Morzyczyna k. Stargardu Szczecińskiego (Boratyński, 1975, in observ.)!!
6. Karsko na S od Stargardu Szczecińskiego (Tubeuf, l. c.).
7. Lasy Nadleśnictwa Barlinek (Tubeuf, l. c.).
8. Różanki, las przy drodze Gorzów–Wałcz, na starych, ok. 100 - 120 - letnich sosnach (Boratyński, 1975, in observ.)!!
9. W lesie między Jez. Lipie i Jez. Osiek k. Dobiegniewa (Boratyński, 1975, in observ.)!!
10. Nadleśnictwo Stare Osieczno, nad Drawą (Tubeuf, l. c.).
11. Nadleśnictwo Głusko, nad Drawą (Tubeuf, l. c.).
12. Na sosnach k. wsi Golin i nad Jez. Martewskim k. Tuczna (Retzdorff, 1877, Schrift. Physik-Ökonom. Gesellsch. Königsberg 18, 1).
13. Biały Zdrój k. Drawska (Tubeuf, l. c.).
14. Lasy sosnowe k. Nakielna pod Wałczem (1900, zieln. UMK Toruń; 1901, Schrift. Naturforsch. Gesellsch. Danzig 10, 2–3)!
15. W lasach sosnowych wokół miejscowości Trzebieszki k. Wałcza (Tubeuf, l. c.).
16. Leśnictwo Zwierzaki, w Nadleśnictwie Trzebieszki k. Wałcza (1901, Schrift. Naturforsch. Gesellsch. Danzig 10, 2–3).
17. W lasach Nadleśnictwa Okonek, nad Gwdą (Tubeuf, l. c.).
18. W lasach Nadleśnictwa Lędyczek, nad Gwdą (1901, Schrift. Naturforsch. Gesellsch. Danzig 10, 2–3).
19. Na sosnach w Koszalinie (Tubeuf, l. c.).
20. W lasach Nadleśnictwa Stary Kraków (Tubeuf, l. c.).
21. Lasy Trzebielińskie między Miastkiem i Słupskiem (Tubeuf, l. c.).
22. W lasach Nadleśnictwa Sierżno (Tubeuf, l. c.).
23. W lasach Nadleśnictwa Gołębia Góra (1975, Pracownicy Nadleśnictwa Bytów, inform. ustna).
24. Leśnictwo Mirachowo k. Kościerzyny (Tubeuf, l. c.; Karmazyńska, 1928, Rocznik Polsk. Tow. Dendrolog. 2).
25. Chylonia k. Wejherowa (Tubeuf, l. c.).
26. Nowa Karczma na Mierzei Wiślanej (Tubeuf, l. c.).
27. Przebrno na Mierzei Wiślanej (Tubeuf, l. c.).
28. Kąty Rybackie na Mierzei Wiślanej (Bandow, 1904; Tubeuf, l. c.)!
29. Stegna, u nasady Mierzei Wiślanej (Tubeuf, l. c.).
30. Pelplin k. Tczewa (Karmazyńska, l. c.).
31. Brody i Borkowo k. Tczewa (Karmazyńska, l. c.).
32. Nadleśnictwo Dębowo pod Gniewem (Tubeuf, l. c.).
33. Nadleśnictwo Jamy k. Grudziądza, (Tubeuf, l. c.).
34. Leśnictwo Polnica, w Nadleśnictwie Lipowa Góra pod Iławą (1901, Schrift. Naturforsch. Gesellsch. Danzig 10, 2–3).
35. W Nadleśnictwie Szymbark k. Iławy (Buchhorn, 1903; 1901, Schrift. Naturforsch. Gesellsch. Danzig 10, 2–3; Tubeuf, l. c.)!
36. W lasach Nadleśnictwa Lipowa Góra (Tubeuf, l. c.).
37. W lasach sosnowych wokół Kostkowa Nadleśnego k. Nowego Miasta (Karmazyńska, l. c.).
38. Murawki k. Działdowa (Karmazyńska, l. c.).
39. W lasach Nadleśnictwa Kudypy (Tubeuf, l. c.).
40. W lasach Nadleśnictwa Nowe Ramuki (Tubeuf, l. c.).
41. W lasach Nadleśnictwa Olsztynek (Tubeuf, l. c.).
42. Zaręby k. Przasnysza (Karmazyńska, l. c.).
43. Myszyniec (Karmazyńska, l. c.).
44. W lasach Nadleśnictwa Racibórz (Tubeuf, l. c.).
45. W lasach Nadleśnictwa Turośl w Puszczy Piskiej (Tubeuf, l. c.).
46. W lasach Nadleśnictwa Wilcze Bagno w Puszczy Piskiej (Tubeuf, l. c.).
47. W lasach okolic Kolna (Karmazyńska, l. c.).
48. Zaręby k. Ostrowi Mazowieckiej (Karmazyńska, l. c.).
49. Orło k. Ostrowi Mazowieckiej (Karmazyńska, l. c.).
50. Miednik, (Drymmer, 1893); Dębinko, Fidest, Miednik (Drymmer, 1896, Pam. Fizjogr. 3)!
51. Las Borki k. Siedlec (Karmazyńska, l. c.).
52. Wólka k. Sutna nad Bugiem (Sokołowski, 1973, Prace Biał. Tow. Nauk. 19).
53. Wygoda ok. 5 km na S od miejscowości Stacja Nurzec (Sokołowski, l. c.).
54. W lasach Nadleśnictwa Nurzec (Karmazyńska, l. c.).
55. Kleszczele (Karmazyńska, l. c.).
56. Nadleśnictwo Hajnówka, również na świerku (Karmazyńska, l. c.).
57. Karczmisko k. Czarnej Wsi na N od Białegostoku (Karmazyńska, l. c.).
58. Pomorze k. miejscowości Giby na Suwalszczyźnie (Karmazyńska, l. c.).

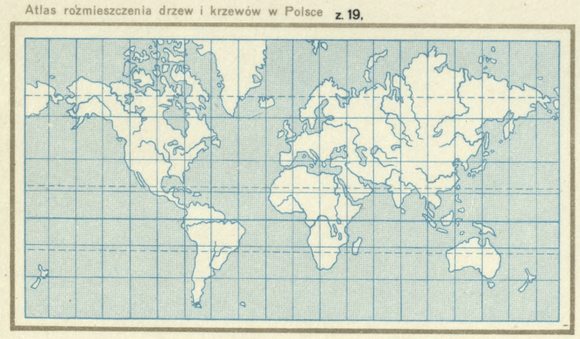

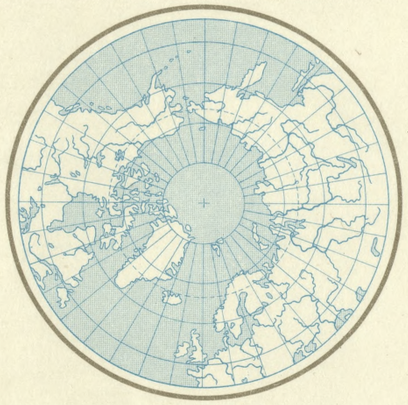

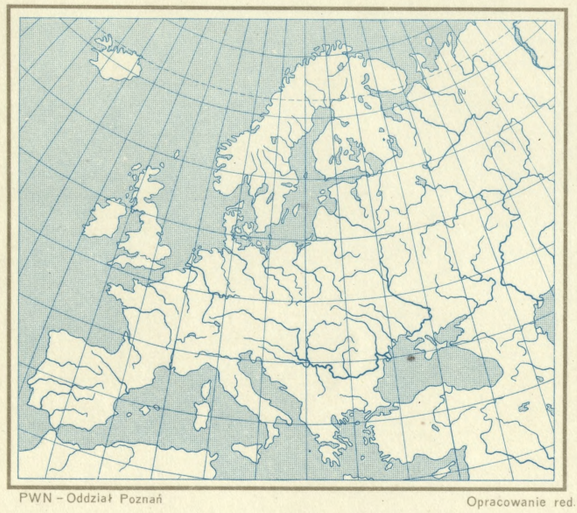

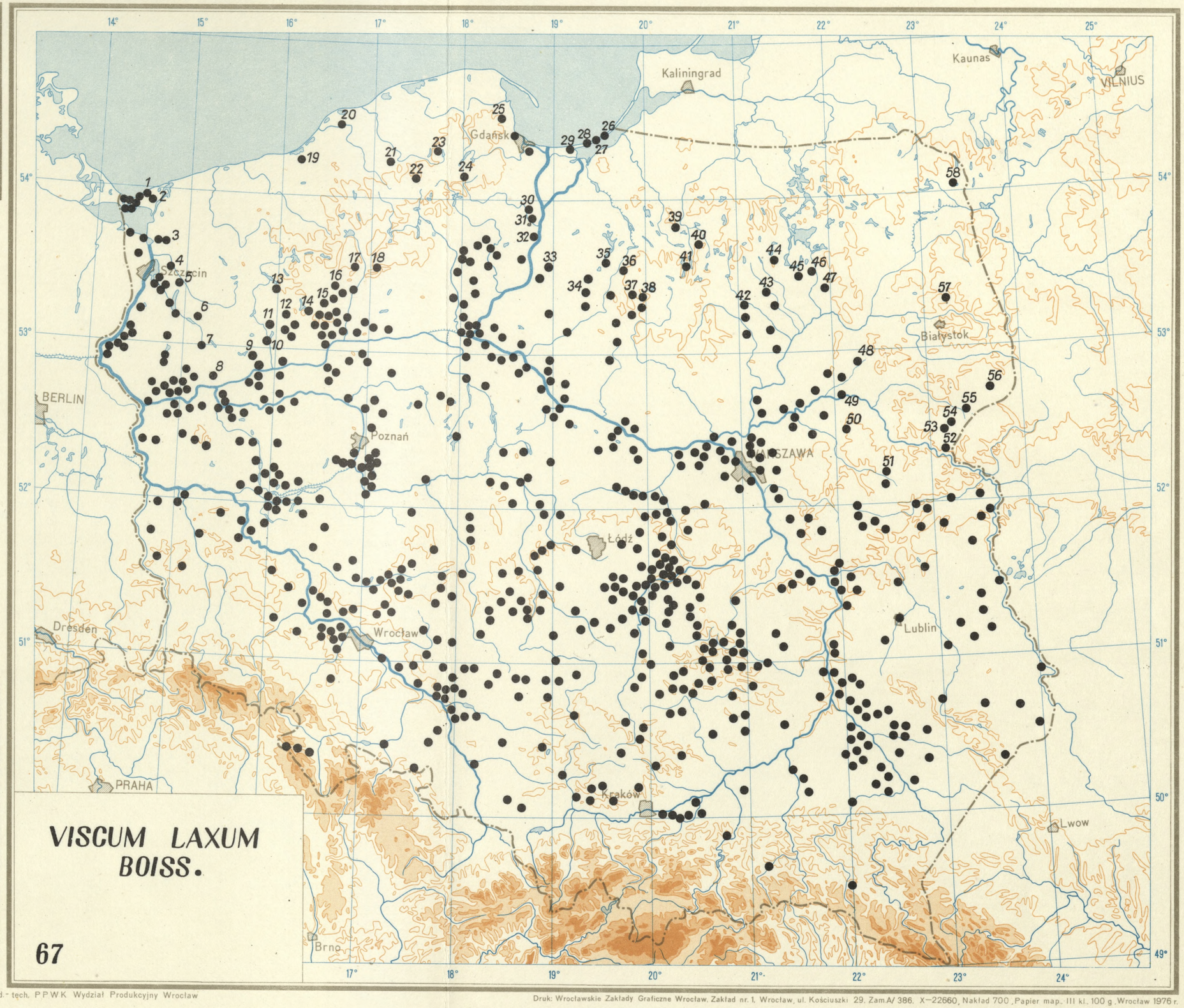

VISCUM LAXUM BOISS.

67

PWN – Oddział Poznań

Opracowanie red.-tech. P.P.W.K. Wydział Produkcyjny Wrocław

Druk: Wrocławskie Zakłady Graficzne Wrocław. Zakład nr. 1. Wrocław, ul. Kościuszki 29. Zam.A/ 386. X–22660, Nakład 700 ,Papier map., III kl., 100 g ,Wrocław 1976 r.